

Татјана Михаиловна Глушкова

* * *

Страница, страница, страна . . .
Дотакни струне — да свет затрепери.
Језик рођени, како га дух мери —
таква слобода нам је дана!

Какав раздор, каква слога, —
ево слива се, раздваја се
блаженство, глупост, инат, власт
говори „изгледа”, — „чини се.”

Каква охолост! — али сувишна
је на размеђи звездане ноћи
кад шумска тишина
разлива се по птичјим гнездима . . .

ПУТ

Када окончају жетвени дани
сред попалих борових иглица
простру се по њивама сени
сухе, као на Лами земљица.

И с мргодним песмама на уснама
куси бумбар — буренце меда —
бљесне у грму јоргована
баш као у години без рода.

Баш као давних лета
одједном искрсне преда мнош
Дњепра вода проклета,
рушевине Лавре над реком.

На литици — поносни кестен
шири гране према Задњепру,
а цветови, као ружине магле,
попрскани крвљу.

На радост или страх
он ме подсећа с разлогом:
од беживотних улица у главама
пожар, расцветан над пожаром!

И вије се тајна стаза
међ лободом и копривом
где сам, птичја сиротиња,
док дрема мачак под шљивом;

прозорчић, врућине звона . . .
Одједном — сред долине равне —
освести се од крика врана
моје село подмосковско.

Како је округла земља!
Како је славно што је домовина — дуга!
И пливан преко поља
у којем зри црна пшеница,

где је још — сињи — небески свод
сличан ужареној чаши.
А глас девојачки пева —
као некад, млад и влажан.

Опевава љубав, опевава тугу,
чак и груби растанак
на узди рођеног звука
ступа, свом тежином, по песку,

стоструко враћа ми се,
што је било одузето у року:
и дом, и бујице љуте,
људске сенке на стрњишту —

све што није нестало у пламену
а стало је у песме и путе. . .

* * *

Није пала глава, већ писмо¹
и болест, и глад, и дуги пути.
Тутње избеглица кола.
Куда? — од рата се скрити!

Какве мрвице деци?
Какве уплакране очи?
Конопцем увезано покућство столетно.
Шкрипе четири точка.

Криче као лешинари.
Пламени дише хоризонт.
Журим. А рат — трчи:
опет прстиже фронт!

Па снег по грудима, гар и глина.
Бар кромпирић наћи
у пољима. . . Куда идемо — до Берлина!
Дај боже до Кијева стићи.

До миле отаџбине. . . Далеко је? —
кажи-дер, ветре, колико врста?
— Ах, колико на небу високом,
хладне сијају звезде!

Колико је у песку зрнаца,
колико капљи у валу. . .
И траје та јединка
бесмртног живота и рата.

* * *

Посвећено мајци

Опет без сна мучиш ме у сну:
тражим ватру — а не налазим кресива
и неко улази у собу моју,
ћути, а зове — и не дозива.

Потом по глави ме милује,
док дремам, ћутљива:
— Теши се: волим те као и пре,
ја сам то, жива, само лепша!

Како сам је брзо надживела!
Не окренух се — и већ глава седа.
Она прилази, као некад, као жива, —
стидљиво, нежно - млада,

одбацивши хлеб и со и вино,
обале за бесконачне беседе,
наједном шапну: »Но, докле тама?«
А мени: »Још мало је до победе. . .«

ШЕТЊА

То је, говориш, зима
замела међавом страшном . . .
Замолих те сама:
поведи ме на далеке путе.

Попречном улицом, разровани путељи
којима страхује случајни пролазник,
што хтео би у беживотно насеље
које се, као некад, зове Грнчарево.

То гробље, где мирно леже
мама, тата, другарице, суседи.
Сетили се мене . . . Стражаре . . .
Ах, како је тесно и како бучно на свету!

И бљешти ледена планина.
А овде преврћу углове
сва од глине — жена грнчарева,
сва од пепела — свештеника кћи . . .

Како смо се заплели . . . Мини
ивицом куће промрзлих окана —
уздрхти, затрепери пламен:
ко се то сада окупља тајно . . .

Чији је доручак заборављен на столу?
Чије су то књиге на сломљеној столици?
А бележница лежи у шупљини —
избледела у кишовитом јулу.

Тај рукопис мио ми је и познат.
Како ликују разливени редови,
по степеницама лете босоноги
и на снег истрчавају у кошуљицама . . .

Задах трулежи и љути дим,
и такве безвезне речи . . .
Како је кристалан тај црни лед,
како је тамно испред твојих рамена!

Како мами тај пут . . . И земљу
већ међава привине.
Но, кад-тад и ја ћу лећи
под влажне теракоте ширине.

И заиста невидљиво је иза планине,
трагом замагљеним погледом:
пречицом, разрованом путањицом
понеко плаче и маше руком
трчећи за вејавицом . . .

* * *

А глас матере моје
ћути . . . Таква ли је тамо глина
да од беснежних јануара
до грла, гомила камења,
пудима шкртог јантара
прекрива? У томе ли је узрок
што глас матере моје —
добија кишне црве,
пољске, црне, плаветне,
гачце у разбарушеним данима и ноћима,
што глас матере моје
кључа, као суви поток,
висећи с ружиних корена
у колебљивим туђим земљама?

* * *

. . . Да ли је пристојно сећање
на миле земље зимско сунце?
Ево пера, ево исписане свеске,
ево мастила још на дну.

Ево из школе утабаном стазом
идем — право очуховом дому.
Врабац над мојом главом
држи у кљуну трулу сламку.

На узици — ћутљиви пас
понекад, ноћу, под дрветом свезан.
Моја неразговетна, уплакана уста,
неутешно, вавек неутешна!

А пут јасан и пуст,
очуховим димом до кашља ужежен.
Пред снежним расулом жбуна
обамри од љубави и заноса . . .

* * *

Како је тако светло, пространо овде . . .
Предвечерје на чврстим крововима пламти.
А дрво свиленкасто зове
и сочне јагоде црне.

Глоцнути их прегршт — зашкрипаће песком —
руменилом плавило на образима расквасити. . .
Како је угодно босоног
мало зепсти и по врховима се пети!

Још је нејасно ко је од нас одважнији —
ја или он — ко је старији ил несрећнији —
излеће послератни врабац . . .
Иду расформирани делови.

Живот је градити, а живот је — живети
у пустоши, у земуницама и баракама.
Време је за кућу! Размести своју постељу . . .
Прени се, зашто у поноћ плакати?

Пробуди се . . . Који је час? Која година?
У рају копривом се згреј!
Топи се и одлази у ковит
последња објава победе . . .

НА ДЊЕПРУ

1.

. . . И ничег није било због чега би
тај живот поново бљеснуо преда мном
дњепарским, цветним, врбацама
река, као замка, плава.

И ничега не беше због чега би
тог човека опет погледала у очи
с таквим, мени праштајућим, прекором,
да би ничице пала и приобална ива,

коју сам питала: »Докле,
о небо, да ме кажњаваш
зато што се не сећам задатка,
што сам заборавила — плакати и љубити?«

А читав град по тој кухињи мирише,
из свих прозорчића вије се исти дим!
Још дуго неће у Дњепар пасти бели обронак
и по Задњепру лабудови да криче.

И мирише фуруна сасушеном удиком
и месец бљешти по блиставом лиду.
А ја Гончаревом, дугом Десјатиновом,
Софијском и Владимирском идем.

Ти памтиш: тамо балкон виси над понором
и у мају дивљи пенуша кестен. . .
Шта је минуло? Младост и благодост?
Или детињство препуно тајни?

И тополе — као копља — пламена
високо пробадају тамнине
као да је тамо — велепосед² Кочубеја,
богатог и славног од давнине.

А ти гледаш неким срећним погледом,
као некад давно, као да, ето, — ја
у краткој хаљини, с познатом шаром,
небељеног домаћег ткања, стојим . . .

2.

Како - тако искусили смо оскудицу
и толико узели на душу грехова,
па ако у рај, то значи — у детињство,
у честар плавичастог чичка!

То, ето, значи — у раскошне рушевине
побећи, где многих лептира је рој
где надиру зрна оскоруше
разбагана по земљи тврдој.

И значи — у век било који десетоструко
заући се као трака међу странице књиге.
А ти — ћути: ти си само богати гост,
за којег мој матерњи језик је прост!

И станеш моју другарицу просити —
одједном све је ризик —
и од себе почнем срце своје скривати:
гледај — смеје се мој тужни језик!

И већ сам сасвим сама
слободна, силна и ћутљива:
полећем ли ниско, падам ли дубоко?
А у градини — цвета зова!

. . . Шта се догодило том гладном лету,
каква је мисао спавала у челу,
шта ми је отаџбина рекла потајно,
забитој у јами, у блаженој земљи?

Истина ли је, то је град изумрли,
само свинут на сунчаној планини,
крштени кнез, охоли Владимир?
А ја лежим у шашу, на Дњепру.

* * *

То си ти — у робијашком послу.
То сам ја — осмехујем се, идем.
То је комад бесмисленог сплава
а не тужни листови у парку.

То си ти — памтићеш и веровати —
да сам васкрсла, чујеш ли звиждај...
Ослушкујеш. Да, кружи дух.
Изађи у мирно поље — шетај!

Завидиш ми, носим руже
над сухом твојом главом, —
а ти пред првом брезом,
скини шапку, непокретно стој.

. . . То сам ја — у робијашком послу,
враћам папирни педаљ,
скинувши плашт, препотопске чизме,
раздвојивши и хлеб и воду,
сад земљицу обрађујем!

* * *

Сергеју Козлову

Да ли спаљујеш голе редове,
док је опрезно узнемиравам ум —
подучавајући те лекције
ја сам, можда учила сама!

До плача ми је. Знала сам то
одувек, горка љубави:
под сламним кровом станице
спавају, у ватри, моји славуји.

Но, какво је то осећање
и како дими се оџак,
зар живот одриче уметност
и лежи пред њом као роб?

* * *

Шта да радимо с бесмртном прошлошћу,
кад ни са срцем, ни с разумом — мира
не беше . . . А ако живим,
у сваком кораку — и бол и радост.

Ти уски капци шкрипе,
као на приморју клизави бродски мостић.
Болећиви звуци чежње
као изгубљени говор долазе.

С тим знањем ја ћу умрети,
приредивши одважну забаву —
непотребну заобићох славу,
раставши се на самом врху.

С тим се растати — тако ћу сићи
с ума не, ал из безумног круга
послушати душу вољеног пријатеља
у дремљивим ружама и ивама на језеру.

* * *

Ветар по дивљини степе разноси
песамa наших растресито руно,
тамо нико не зна и не пита
шта је у белину његову уплетено:

да ли сам, до последњег часа, била
наметљива при растанку с тобом,
да ли си за мном, крупнооком, брзо,
терао туђе коње?

Ја сам испуштала бисерне речи
и распеване су трубиле трубе,
стиже палеж, узаврелих полова,
као некад — успомене су то на тебе . . .

* * *

Колико година, колико је зима минуло . . .
Од кад је из затвора изашла слобода!
Младо вранино крило
порасло је преко небеског свода.

А ја стално сним: твоја глава
некад црна сад већ седи . . .
ја сам, заиста, одавно мртва —
траг маховине на лицу следи.

Дочула сам: тамо, напред,
иза планина — такав је растанак,
да од њега — ни речи, ни звука,
ни љубави, ни клетве у грудима . . .

* * *

У ноћи тој тако дубок
беше мој плач, скривах пред собом,
да бојим се реч »бог«
изговорити душом својом.

Чега се бојаш: човек —
час је последњи — чуће . . .
А све ће затрпати гурави снег
чак и преко високог крова куће.

Већ је мој глас замро
и све што моје беше —
што дознах, тек мало
очајавање овоземно . . .

* * *

О, знам, испред је —
читав век! А са мношћем свет
биће крај, где промичу кише
под којима тешко је бити поет.

О, знам, чаша је пуна
и, вероватно, вином пламти.
Сада се нечасног посла
одричу сви! — Памти.³

О, знам, врло је далеко
дан за који нико не знаде.
Обојен је ћилибаром исток
и лица се зажарена хладе.

И пева отмено красноречив
врабац, од хлеба безбрижник,
а трепери боквице лист,
зелен и одскора самоник.

* * *

. . . О како изгледа пуста
земља — ни брата, ни ослоне —
као о Часном крсту,
када звери беже у јазбине.

Сад у ветрометном октобру
над пепељастом реком
запуштен стоји дом у планини
у којем очи склопих.

* * *

. . . И биће тако: већ без речи,
себе нећу препознати.
ни у чему згреших,
а долази последња љубав,
трновим венцем машући!

1 Мисли се на дилему: отићи или остати. Пошто је »писмо« а не »глава«, дакле она страна новчића на којој је откована вредност (аверс) а не грб (реверс). Глава је овде у двострукој симболичној вези: једна је она на монети, друга на рамену. Ако се остане на огњишту може се погинути од разјарених фашиста. Глушкова хоће да каже да је хамлетовску дилему разрешило просто бацање новчића, фатум, отклоњена одговорност, умирена савест, јер се другачије није могло: и огњиште и живот подједнако су драги али и стратегија Црвене армије била је повлачење да би се непријатељ намамио и тако га дотукли зима, глад, болест и деморалисање. Глушкова песму гради из два угла: најпре из позиције избеглице, потом, друга половина, из ракурса завојевача.

2 У оригиналу стоји: мајток, што на украјинском значи имање, велепосед. Ипак, мислио сам да је боље и ту реч превести, уз назнаку, него је оставити у оригиналу.

ПОРЕЂАЊА

3 У оригиналу стоји: бузина, што ће рећи зова или, исто, бузина. Међутим, тврдим, реч ова стоји само због риме са: пуна (пуна) па је, овде, замена одговарајућа и оправдана.

Белешна о песнику

Татјана Михајловна Глушкова рођена је 22. децембра 1939. године у Кијеву. Пред рат сели се у Москву. После рата родитељи одлучују да се врате у Кијев, одлазе (да би одмах одустали) али слике разореног града урезају се Татјани Глушковој у још неисписано памћење. Ти призори, у јасно очуваним ејдетским сликама, остају трајно у сећању песникиње тако да ће се непрестано појављивати у њеним мелодичним стиховима.

Сва је прилика да Глушкова пише — као што је тврдоглави Сократ закључио о песничком занату — у екстази, да њену руку води мисао која је изван ње као бића па тако, често, не влада, до краја, чини се, идејом. Шта се, заправо, збива? Глушкова не може одједном све да стави у стих, у чврсти модел риме, па се мисли и идеје, слике и надахнуће, жеља и могућности преплићу и боре. Поетеса, тако, исписује песме које увек имају још један (бар) слој те, и поред све, привидне, лакоће ових стихова, и лепршавости која мами, у њима треба тражити онај дубљи, свеprisутни, унутарњи, сложенији смисао.

Пасторалне теме и слике код Татјане Глушкове готово редовно, као по правилу, смењују представе рата, разарања, смрти, страха. Очигледно је да се Татјана Глушкова не може ослободити тих слика и доживљаја из најранијег детињства. Стога знатан део њених песама говоре о рату, о значајнијим датумима (ослобађање Кијева, бежаније, напредовања Црвене армије) мада настоји, посве видно, да се окрене другим, лирским, темама: љубави, пејсажу, пасторали, радости.

Али, управо у песмама тог одређења избија немоћ песника да се отргне од успомена, од сећања на рат. Стога је, верујем, и видно изражен песимизам могуће приписати личном песниковом животу. Знатан део песничког опуса Татјане Глушкове окренут је љубави и интими (рекао бих: жељи за тим, чежњи). Међутим, и те песме, и поред покушаја да им прибави ноту раздраганости, заправо су веома сетне, песимистичке, елегичне, мистичне. За песникињу врх љубави није катарса већ — смрт! Индискретно је и одвећ слободно ово тумачити резигнираношћу животом Т. Глушкове и (нека буде допуштено уплитање) неуспелим браком, али, нема спора, тај моменат није без значаја за њену потоњу поезику и тумачење њеног свеколиког песништва. Речју: Глушкова, и поред васколиког напора да својим стиховима да ноту веселости, заправо је резигнирани поет с изузетно израженом песимистичком нотом. При свему томе ни одређени мистични валер не треба подценити.

Татјана Михаиловна Глушкова сада живи у Москви. Има статус слободног уметника. Пише есеје о Пушкину и књижевно-теоријске текстове о проблемима савремене поезије. Веома много преводи чехословачку поезију а од наших песника превела је књигу изабраних стихова Весне Парун. Књига је 1973. године објављена у Москви. Такође је превела књигу песама Сретена Перовића као и македонске јуначке народне песме. Потоњи превод објављен је 1975. у Москви у књизи ПЕСМЕ ЈУЖНИХ СЛОВЕНА.

Поред превођења и бављења проблемима књижевне теорије, Глушкова је објавила и низ ауторских књига поезије за децу и одрасле. Од песничких књига за одрасле издвајам следеће: Белая улица (Москва, 1971, издавач »Советский писатель«), Выход к морю (Москва, 1981, издавач »Современник«) и Разлуки нет (Москва, 1981, издавач »Советский писатель«). Од књига за најмлађе помињем само последњу (коју и сама Глушкова издваја) објављену у Москви 1982. године под насловом »Скољко солнца на лугу«.

Татјана Михаиловна Глушкова дипломирала је на Књижевном институту ГОРКИ у Москви 1965. године на групи ПОЕТСКИ ПРОФИЛИ.

Песме које објављујемо преведене су из њене последње књиге РАЗЛУКИ НЕТ (БЕЗ РАСТАНКА) објављене, као што сам већ записао, 1981. године у Москви.

Песме превео с руског језика
и белешку о песнику написао:
Милосав Славко Пешић